

SZENTGYÖRGYI SZILÁRD

Pannon Egyetem
szentsz@almos.uni-pannon.hu

Szentgyörgyi Szilárd: Akcentusokkal kapcsolatos sztereotípiák a valós és a virtuális térben
(A művelt angol köznyelvi kiejtés szerepe az amerikai filmiparban)
Alkalmazott Nyelvtudomány, XXI. évfolyam, 2021/1. szám, 173–189.
doi:<http://dx.doi.org/10.18460/ANY.2021.1.011>

**Akcentusokkal kapcsolatos sztereotípiák a valós és a virtuális térben
(A művelt angol köznyelvi kiejtés szerepe az amerikai filmiparban)**

The main objective of this paper is to analyze the role that the Received Pronunciation (RP) accent plays in the American movie industry. The paper sheds light on two significant observations concerning the RP accent and its impact on movies. The first observation highlights that RP appears to be just as placeless as a non-regional accent on the movie screens as it is in real life. The only regional connection RP has is that it is non-American. The second observation examines the children of movie characters that speak with an RP accent and demonstrate that as a result of its non-Americanness, an RP accent always acts as an icon or metaphor of some physical or abstract distance between the movie-goer and the RP speaking character.

The abovementioned conclusions will be drawn after examining the most critical phonetic and phonological differences between Received Pronunciation and General American (GA) and demonstrating their presence in the speech of stereotypical movie characters. The phonological phenomena examined include rhoticity, /l/-allophones, /t/-flapping, stressed syllabic r's as well as the /ɑː/-/æ/ and /ɒ/-/ɑ/ vowel correspondences between the two major accents.

Keywords: Received Pronunciation, General American, accent, movie characters, stereotypes

1. Bevezetés

Jelen cikkben bemutatjuk a művelt angol köznyelvi kiejtésnek – a Received Pronunciation (RP) akcentusnak, más szavakkal a BBC-angolnak vagy királynői angolnak – azt az igen érdekes karrierjét, amelyet az elmúlt években, évtizedekben az amerikai, azon belül a hollywoodi filmekben futott be. Történt mindez annak ellenére, hogy a jelenleg világszerte elérhető filmes tartalmak jelentős része az amerikai angolt használja, mivel az amerikai filmipar egymaga teszi ki az éves globális filmipari bevételek közel 30%-át (Richeri, 2016: 313). A továbbiakban két állítást igyekszünk bizonyítani és példákkal alátámasztani:

- (1) Az RP-akcentus nemcsak a való életben, de a filmvászon virtuális világában is egyfajta nem-regionális változatként jelenik meg.
- (2) Az RP-akcentus egyetlen univerzálisan jellemző funkciója a fizikai vagy átvitt értelemben vett távolság jelölése a főleg amerikai moziközönség számára.

Egyrészt mellett érvelünk, hogy az RP azon tulajdonsága, hogy nem köthető egyetlen konkrét földrajzi tájegységhez vagy régióhoz sem – azaz mára sokkal inkább szociolektusnak tekinthető, mint regionális dialektusnak – átmentődött a filmvászonra, a digitális eszközök képernyőin létrejött virtuális világokba is. Ennek oka néhány olyan tudatosan vagy öntudatlanul alkalmazott nyelvi sztereotípiára – és emellett nyilván kisebb részben véletlen – volt, amelyek eredményeképp mára az RP nehezen megkerülhető tényezővé vált a filmiparban annak amerikai dominanciája ellenére.

Másik érvelésünkkel azt igyekszünk bizonyítani, hogy a hollywoodi filmek RP-t beszélő karakterei abban hasonlítanak egymásra, hogy valamilyen módon az amerikai beszélő számára távolinak tűnnek. Ez a távoliség lehet fizikai értelemben vett távolság, lehet szociális, társadalmi osztályok, csoportok közötti távolság, lehet a valóság és képzeletbeli világok közötti elvont távolság, vagy ezek bármilyen kombinációja.

A fentiek bemutatására és bizonyítására először áttekintjük az RP jellemző tulajdonságait, szembe állítva a CNN-angolként is ismert művelt amerikai köznyelvi kiejtéssel – General American (GA) –, majd sorra vesszük az RP-vel kapcsolatos legelterjedtebb filmes sztereotípiákat, és konkrét példákkal támasztjuk alá a fenti téziseket.

2. Az RP mint nem regionális akcentus

Az RP-akcentusról elmondható, hogy regionális dialektális eredete ellenére mára szociolektussá vált, azaz mára nem egy földrajzi régió, hanem egy társadalmi csoport – általában a felső középosztálynak nevezett, jelentős gazdasági, műveltségi, kulturális hatalommal rendelkező, általában magániskolákban nevelkedő, és ezt a nyelvi normát ott elsajátító vagy megerősítő társadalmi csoport – nyelvváltozataként azonosítható. Trudgill szerint az RP-akcentussal beszélő anyanyelvűek származási helyét a nyelvi közösség többi tagja semmilyen formában nem képes azonosítani pusztán a kiejtési jegyeik alapján (2011). Az egyetlen földrajzi jegy, amely az RP-kiejtéshez kapcsolható, az az, hogy az így beszélő anyanyelvűek minden bizonnyal britek, azon belül pedig legvalószínűbb, hogy angolok, és nem pedig írek, velsziek vagy skótok, de legfontosabb, hogy biztosan nem amerikaiak. Ahogy be fogjuk mutatni, ez az igen kevés földrajzi kapcsolódás éppen elég az akcentus nemzetközi filmes karrierjéhez, sőt sok tekintetben éppen ez segíti azt leginkább.

Az alábbiakban áttekintjük az RP-kiejtés legjellemzőbb jellemzőit kontrasztba állítva a GA jellemzőivel. Kutatásunkat a kiejtésre korlátozzuk, és nem vesszük figyelembe az érintett nyelvváltozatok közötti lexikai, morfológiai, szintaktikai különbségeket. Ennek egyik magyarázata az, hogy még a nyelvészetileg képzetlen angol anyanyelvű laikusok is felismerik a fent említett nyelvváltozatokat pusztán a kiejtési jegyeik alapján, és a filmekben egyértelműen ezek a kiejtési jegyek segítik leginkább ezek azonosítását. Holmes (2013) és az

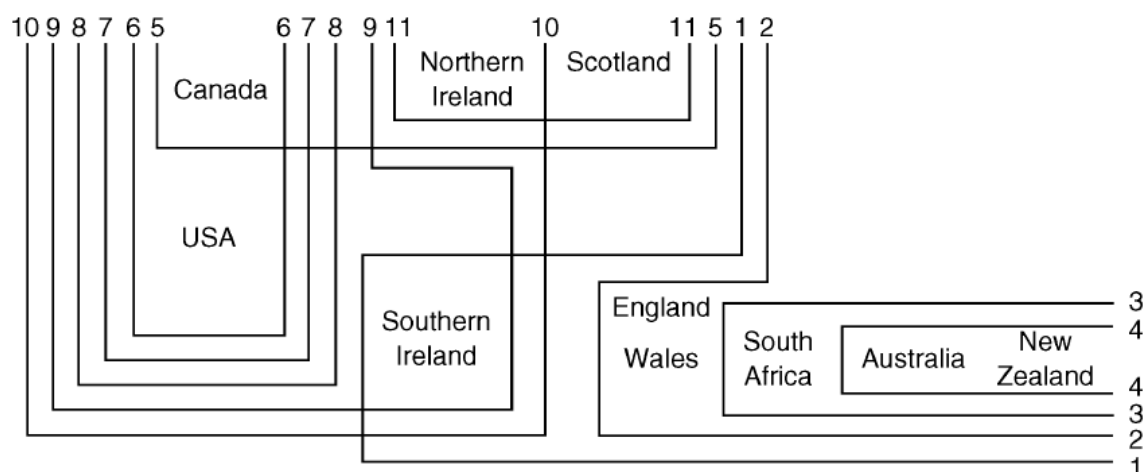
általa idézett források alapján tehát leszögezhetjük, hogy csakis az akcentusokat vizsgáljuk – azaz kizárólag a nyelvváltozat kiejtési komponensére koncentrálunk –, nem pedig a dialektusokat, azaz a többi nyelvi szint nem képezi a vizsgálat tárgyát.

3. Az RP jellemzői

Az alábbiakban sorra vesszük a legfontosabb kiejtési különbségeket a két említett változat, az RP és a GA között. Megjegyezzük, hogy e kiejtési jegyek különböző kombinációban természetesen az angol nyelv számos más változatában is előfordulnak, az alább ismertetett konkrét kombinációik azonban egyértelműen azonosítják és megkülönböztetik egymástól a két fenti akcentust.

E kiejtési jelenségek jól ismertek, és a fonológiai szakirodalomban széles körben tárgyaltak: ld. Balogné Bérces & Szentgyörgyi (2006), Carr (1999), Giegerich (1992), Gimson (1980), Kreidler (1989), Nádasy (2006), Roach (2000) and Wells (1982) munkáit.¹

Trudgill és Hannah (2013) az alábbi ábrán mutatják be a leggyakoribb angol akcentusok közötti jelentősebb különbségeket:

1. ábra. Az angol akcentusok közötti legfontosabb különbségek (Trudgill és Hannah, 2013: 10).

Ahogy a fenti ábrán látható, az 'England' felirattal jelölt RP-nyelvváltozatot az 'USA' felirattal jelölt GA-tól az 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 számokkal jelölt jelenségek különböztetik meg.

(3) Az RP és a GA legfontosabb különbségei (Trudgill & Hannah, 2013):

1. az /ɑ:/ magánhangzó használata az RP-ban, az /æ/ használata a GA-ban a *path*, *class*, *staff* típusú szavakban, zöngétlen réshangok előtt;

¹ A tárgyalt jelenségeket a szegmentális jellemzőkre korlátozzuk. Bár a szuprasegmentális jegyek – hangsúly, beszédritmus, intonáció – szintén jelentős különbségeket mutatnak az angol nyelvváltozataiban, ezek kívül esnek jelen cikk hatáskörén.

2. az /r/ törlése nem prevokalikus helyzetben az RP-ban, az /r/ ejtése minden környezetben a GA-ban, pl. *cart, card, north*;
6. az /ɑ:/ magánhangzó használata az RP-ban, az /æ/ használata a GA-ban a *can't, dance, stance* típusú szavakban, nazális + zöngétlen mássalhangzó torlódásaiban;
7. az /ɒ/ és /ɑ:/ magánhangzók közötti különbség fenntartása az RP-ban, a különbség /ɑ:/ magánhangzóba történő neutralizációja a GA-ban a *bother* és *father* típusú szavakban;
8. az intervokalikus /t/ szabályszerű zöngésítése a GA-ban a jelenség opcionális és sporadikus RP-beli jelenlétével szemben a *better, latter, twenty* típusú szavakban²;
9. hátulsó, alsó nyelvállású kerek magánhangzó /ɒ/ az RP-ban, kerekítetlen /ɑ/ a GA-ban a *pot, hot, dog* típusú szavakban;
10. a *bird, word, firm* típusú szavakban az RP-ban centrális középső nyelvállású kerekítetlen /ɜ:/ magánhangzó ejtése és az /r/ törlése – azaz [bɜ:d] –, a GA-ban a magánhangzó törlése és szótagértékű /r/ ejtése – azaz [bɪd] ejtése.

A fenti különbségeket kiegészítjük még néhány további mássalhangzót és magánhangzót érintő eltéréssel, így ezek együttes előfordulása garantálja, hogy az akcentus egyértelműen azonosítható RP- vagy GA-változatként.

3.1. Mássalhangzók

Az RP-kiejtés jelentős mértékben eltér a többi nyelvváltozattól mind a hangkészletében, mind pedig az ezeken végbemenő hangtörvényekben. Ezek közül először a mássalhangzókkal, majd a magánhangzókkal foglalkozunk.

A mássalhangzók közül a közelítőhangokat /l, r, j/ és a zöngétlen alveoláris zárhang /t/ allofónjait vizsgáljuk meg tüzetesebben. A tárgyalt jelenségek, szabályszerűségek között találjuk a *roticitást* – azaz az alveopalatális likvida /r/ fonéma ejtését vagy törlését különböző helyzetekben, ld. az 1. ábra 2. pontját –, az L-sötétedést – azaz az alveoláris laterális likvida /l/ *velarizációját* –, valamint a /t/ és /d/ alveoláris zárhang fonémák *legyintőhang* [r] allofónjának előfordulását szembeállítva az enyhén aspirált – hehezetes – [t^h] ejtésével (ld. 1. ábra 8.).

² A Trudgill és Hannah (2013) által leírt jelenség nem kizárólag intervokalikus helyzetben meg végbe, hanem általában szonoráns hangok – nazálisok, likvidák, siklóhangok és magánhangzók után, azaz a környezet ezen része bővebb az általuk megadottnál –, viszont csakis hangsúlytalan magánhangzó előtt – azaz e tekintetben szűkebb e szabályalkalmazás környezete. Szintén fontos kiegészítés, hogy nem egyszerűen a /t/ zöngésedéséről van szó, hanem a /t/ és /d/ fonémák zöngés, gyors artikulációjú legyintőhang, /t/, allofónjáról, ami gyakorlatilag artikulációs és akusztikus tulajdonságai tekintetében teljesen megegyezik a rövid magyar 'r' mássalhangzóval. Erre alább legyintőhangként fogunk hivatkozni (Balogné Bérces & Szentgyörgyi, 2006).

3.1.1. Roticitás, R-törlés

A két tárgyalt akcentus alapjaiban különbözik az /r/ fonéma ejtését illetően. Ezen jelenség alapján alapvetően két nyelvváltozat-típust különböztethetünk meg az angolban: az úgynevezett *rotikus* nyelvváltozatokat – ilyen például a GA- és a legtöbb észak-amerikai változat –, amelyekben minden /r/ fonémát kiejtünk, és a *nem-rotikus* változatokat – ilyen például az RP- és a legtöbb dél-angliai nyelvváltozat, de a déli féltekén beszélt ausztrál, új-zélandi és dél-afrikai változat is. Az alábbi táblázatban az RP-ban előforduló R-törlés hatását mutatjuk be:

1. táblázat. R-törlés az RP-ban.

/r/ kiejtve	/r/ törölve	
magánhangzó előtt	mássalhangzó előtt	szünet előtt
<i>red</i> 'piros'	<i>hurt</i> 'bánt'	<i>her##</i> 'öt' (nőnem)
<i>car+ing</i> 'vigyáz+ó'	<i>care+d</i> 'aggód+ott'	<i>care##</i> 'vigyáz'
<i>the car#is fast</i> ³ 'az autó#gyors'	<i>the car#was fast</i> 'az autó#gyors volt'	<i>car##</i> 'autó'

Az 1. táblázat adataiból látható, hogy az RP-akcentusban az /r/ fonémát csakis az első oszlop példáiban, azaz magánhangzó előtt ejtik. Ezt a pozíciót úgyis jellemezhetjük, hogy az /r/ a szótagkezdetbe szótagolódik⁴. Jól látható, hogy az /r/ ejtése szempontjából mindegy, hogy az /r/-t követő magánhangzó az /r/-rel azonos morfémaába tartozik (pl. *red*), az /r/-t követő morféma kezdőhangja (ld. *car+ing*) vagy pedig az /r/ után kezdődő szó kezdőhangja (ld. *the car##is fast*). Hasonló módon a második oszlopban látható, hogy ugyanígy nem számít az /r/-t követő mássalhangzó morfológiai hovatartozása, előtte ugyanis mindig törlődik a likvida. Ugyanez a helyzet megnyilatkozás végi helyzetben is, ahogyan azt a harmadik oszlop példái mutatják.

A különbség tehát a az RP és a GA között az /r/ ejtésének vagy nem ejtésének vonatkozásában ott rejlik, hogy míg az RP-t beszélők csakis magánhangzó előtt, azaz szótagkezdetben vagy szótagátfedés helyzetében ejtik ki az /r/-t; addig a GA-t beszélők minden környezetben kiejtik azt, azaz a GA-ban soha nem törlődik az /r/. A fentiek miatt a továbbiakban az /r/ ejtése vagy kiesése jó indikátora lesz a beszélt nyelvváltozatnak.

3.1.2. Az /l/ kiejtési változatai

A következőként bemutatott mássalhangzószabály logikusan az /l/ kiejtési változatait szabályozó L-sötétedés lesz: logikus, hogy ezt a szabályt tekintsük át másodikként, mivel egyrészt az /l/ az /r/-hez hasonlóan a likvidák osztályába

³ A fonológiai hagyományoknak megfelelően a '+' szimbólummal a morfémahatárokat, a '#' szimbólummal a szóhatárokat, a '##' szimbólummal pedig a megnyilatkozás-határokat, azaz hosszabb szünet jelenlétét jelöljük.

⁴ Pontosabban vagy szótagkezdetbe szótagolódik az /r/, mint a *red* szóban, vagy pedig szótagátfedés helyzetben van, azaz az anyanyelvűek közül sokan mindkét szótaghoz tartozónak érzik, illetve bizonytalanok a szótagolás tekintetében (ld. *ca.r.ing* Balogné Bérces & Szentgyörgyi, 2006).

tartozik, másrészt pedig szinte pontosan ugyanazokban a pozíciókban lép működésbe ez a szabály, mint a fent látott R-törlés.

A roticitás jelenségéhez hasonlóan a GA-akcentus ebben az esetben is teljes következetességgel minden helyzetben az alveoláris laterális likvida velarizált, ún. „sötét” [ɫ] változatát használja. Ezzel szemben az RP-változatban egy egyszerű szabály határozza meg a „világos”, nem velarizált [l] és a „sötét” velarizált [ɫ] disztribúcióját.

2. táblázat. L-velarizáció az RP-ban.

világos [l]	sötét [ɫ]	
magánhangzók vagy /j/ előtt	más mássalhangzók előtt	szünet előtt
<i>value</i> 'érték'	<i>cold</i> 'hideg'	<i>call##</i> 'hív'
<i>fall+ing</i> 'zuhan+ás'	<i>roll+ed</i> 'gördül+t'	<i>tell##</i> 'mond'
<i>fall#out</i> 'zuhan#ki'	<i>roll#back</i> 'gördül#vissza'	<i>roll##</i> 'gördül'

A 2. táblázatban jól látható, hogy magánhangzók vagy /j/ előtt (ld. *value* /'vælju:/) az /l/ mindig világos marad függetlenül attól, hogy a magánhangzó vagy /j/ vele egy morfémben (ld. *value*), a következő morféma elején (ld. *fall+ing*) vagy a következő szó elején (ld. *fall#out*) található. Hasonló módon, ha az /l/ fonémát /j/-től különböző mássalhangzó követi morféman belül (ld. *cold*), a következő morféma (ld. *roll+ed* [rəʊld]) vagy a következő szó elején (ld. *roll#back*), úgy az /l/ mindig sötét, velarizált [ɫ]-ként jelenik meg. Azonos a helyzet akkor is, ha az /l/ megnyilatkozás végén, szünet előtt fordul elő⁵.

A fentiek alapján elmondható tehát, hogy /j/-től eltérő mássalhangzó vagy szünet előtt mind az RP, mind a GA-akcentussal beszélők egyaránt sötét, velarizált [ɫ]-t ejtenek, magánhangzók és /j/ előtt viszont az RP-ban világos [l], a GA-ban viszont sötét [ɫ] fordul elő. Ezek alapján ez a jelenség is alkalmas a két akcentus azonosítására.

3.1.3. A /t/ fonéma legyintőhang allofónja

A likvidák sajátosságai után most forduljunk a zöngétlen zárhangok viselkedéséhez, amelyek szintén hosszú ideje állnak a fonológiai szakirodalom középpontjában (ld. Lombardi 1994, 1999 és Petrova, Plapp et al, 2006). Ezek közül a zöngétlen alveoláris zárhang, a /t/ viselkedését vesszük górcső alá.

Bár a fentiekben idézett Trudgill és Hannah (2013: 10) egyértelműen a /t/ konzekvens zöngésítését és legyintőhangként való ejtését említi a GA-ban, sőt általában az észak-amerikai nyelvváltozatokban; Bermúdez-Otero (2004), Braver (2011), valamint de Jong (1998, 2011) egyértelműen rámutattak arra, hogy a GA-ban sem mindig következik be a legyintőhangként való ejtés. A jelenség

⁵ Jelen munkában eltekintünk a szótagértékű /l/ viselkedésétől, mivel az minden nyelvváltozatban azonos módon viselkedik, így az akcentusok közti különbségek szempontjából nincs jelentősége. A részletekért ld. Balogné Bérces & Szentgyörgyi (2006).

megtörténte nagyban függ a beszédtempótól, a beszédhelyzettől, az adott szó gyakoriságától, de a beszélő nemétől is. A férfiak például sokkal inkább hajlamosak legyintőhangnak ejteni a /t/-t a releváns környezetekben, mint a nők, illetve minél nagyobb az érintett szó gyakorisága, annál valószínűbb a legyintőhangként való ejtés. Az mindenesetre bizonyos, hogy a GA-ban sokkal valószínűbb a /t/ legyintőhangként való megjelenése, mint az RP-ban.

3. táblázat. A legyintőhang-allofón jellemző hiánya az RP-ban.

szó belsejében szonoráns után	szonoráns után szó végén	
hangsúlytalan mássalhangzó előtt	szó eleji hangsúlytalan magánhangzó előtt	szó eleji hangsúlyos magánhangzó előtt
<i>matter</i> 'ügy' <i>twenty</i> 'húsz' <i>otter</i> 'vidra'	<i>let alone</i> 'eltekintve vmtől' <i>get a lot</i> 'sokat szerez' <i>shoot a lot</i> 'sokat lő'	<i>get up</i> 'felkel' <i>write out</i> 'kiír' <i>sort out</i> 'rendbe tesz'

A 3. táblázat első oszlopában előforduló /t/ fonémák ejtésekor a /t/ az RP-ban gyakran változó aspirációjú (Balogné Bérces & Szentgyörgyi, 2006; Carr, 1999; Giegerich, 1992; Kreidler, 1989; Nádasy, 2006), azaz gyengén aspirált vagy teljesen aspirálatlan kiejtéssel jelenik meg, ritkán legyintőhangként is ejtődik az RP-ban. A második és harmadik oszlopokban előforduló szó végi /t/ hasonlóan viselkedik, ám legyintőhangként való ejtése az RP-ban nagyobb valószínűséggel következik be, mint a szó belsejében előforduló zárhangoké.

A GA-ban ugyanezen /t/ fonémák mindegyik helyzetben nagyobb valószínűséggel jelennek meg legyintőhangként [ɾ] a kiejtésben. Bár találunk különbséget a két nyelvváltozat között, önmagában ez jelenség nem alkalmas a két akcentus megbízható megkülönböztetésére. A többi kritériummal együtt azonban tovább erősítheti az adott akcentus RP-ként vagy GA-ként való azonosítását.

3.1.4. Szótagértékű /r/ hangúlyos helyzetben

Az angol számos változatában jellemző a szótagértékű szonoráns mássalhangzók jelenléte, azaz az a jelenség, amelynek során egy teljesen hangsúlytalan magánhangzó, általában /ə/, törlődik, majd az utána következő szonoráns mássalhangzó – jellemzően a nazálisok közül a /m, n/, a likvidák közül pedig a /l/ mássalhangzó – átveszi a szótagmag szerepét a kieső magánhangzótól, és így szótagértékűvé válik⁶. Ahogy az 1. táblázat adatainak bemutatásakor említettük, az RP-ban az /r/ törlődik akkor, ha nem a szótagkezdet része. Mivel a szótagmag nem tartozik a szótagkezdetbe, értelemszerűen az RP-ban az /r/ törlődni fog minden ilyen helyzetben, míg a GA-ban megmarad, és szótagértékűvé válik.

⁶ A jelenség részleteiről ld. Balogné Bérces & Szentgyörgyi (2006); Carr (1999); Giegerich (1992); Kreidler (1989); Nádasy (2006).

4. táblázat. A szótagértékű hangsúlyos [ɪ] hiánya az RP-ban.

nem szótagkezdetben előforduló /r/ ejtése		
az RP akcentusban		a GA akcentusban
[bɜ:d]	<i>bird</i> 'madár'	[bɪd]
[wɜ:d]	<i>word</i> 'szó'	[wɪd]
[fɜ:m]	<i>firm</i> 'cég'	[fɪm]

3.2. Magánhangzók

Ahogy az 1. ábra magyarázatából jól látható, alapvetően két alsó nyelvállású magánhangzópár okozza a legjellemzőbb és legkönnyebben felismerhető különbségeket az RP- és a GA-akcentusok között. Ezek egyike alapvetően az /ɑː/-/æ/, a másik pedig az /ɒ/-/ɑː/ magánhangzópárral kapcsolatos.

3.2.1. Az /ɑː/-/æ/ magánhangzópár

Az első magánhangzópár, amelynek viselkedésében különbség mutatkozik a két nyelvváltozat között, az alsó nyelvállású kerekítetlen magánhangzóké: az elülső képzési helyű /æ/ és a hátulsó képzési helyű /ɑː/.⁷

5. táblázat. Az /ɑː/-/æ/ különbség zöngétlen frikatíva + mássalhangzó kapcsolatok vagy szóvégi zöngétlen frikatíva előtt.

RP - /ɑː/		GA - /æ/
[pɑːθ]	<i>path</i> 'ösvény'	[pæθ]
[kɑːst]	<i>cast</i> 'szereposztás'	[kæst]
[lɑːst]	<i>last</i> 'utolsó'	[læst]
[lɑːf]	<i>laugh</i> 'nevet'	[læf]

Ahogy az 5. táblázatból kiolvasható, ezekben a példákban az RP hangsúlyos, hátul képzett, alsó nyelvállású, kerekítetlen /ɑː/ magánhangzójának a GA-ban hangsúlyos, elől képzett, alsó nyelvállású, kerekítetlen /æ/ magánhangzó felel meg. Látszólag van különbség a hosszúságukban, ám meg kell jegyeznünk, hogy az /æ/ magánhangzó hossza gyakorlatilag minden környezetben megegyezik az /ɑː/ magánhangzó hosszával. Azért nem jelöljük az ilyenkor szokásos diakritikus jellel, /ɑː/, mert fonológiailag, viselkedése alapján az /æ/ a rövid magánhangzókkal mutat azonos mintázatot, pl. nem fordul elő szó végén, szemben a valódi, fonológiailag hosszú magánhangzókkal, amelyek igen. A két magánhangzó

⁷ A szavak egy részében mindkét nyelvváltozatban /ɑː/ magánhangzót ejtenek a beszélők: így például az /r/ előtti helyzetben mindkét akcentusban /ɑː/ szerepel a *car* 'autó', *far* 'távol', *card* 'kártya', *starry* 'csillagos' típusú szavakban, amelyekben végbemegy a laza magánhangzók úgynevezett Pre-R Broadening szabálya. Ugyanígy azonosan /ɑː/-t ejtenek mindkét nyelvváltozatban a CALM-típusú szavak egy részében, melyekben az /ɑː/-t egy néma 'l' betű és egy labiális mássalhangzó követi, pl. a *calm* 'nyugodt', *palm* 'tenyér', *psalm* 'zsolttár' szavakban. Hasonlóan mindkét nyelvváltozat /æ/ magánhangzót ejt az olyan szavakban ahol az 'a' betű ún. fedett grafikai helyzetben van, pl. *cat* 'macska', *lap* 'kör', *sand* 'homok' (a részleteket ld. Balogné Bérces & Szentgyörgyi, 2006; és Nádasy, 2006).

között tehát csakis minőségbeli különbség van, hosszbeli nincs. Ennek ellenére a fenti példák alkalmasak az RP és a GA megkülönböztetésére.

6. táblázat. Az /ɑː/-/æ/ különbség nazális + zöngétlen mássalhangzó kapcsolatok előtt.

RP - /ɑː/		GA - /æ/
[dɑːns]	<i>dance</i> 'ösvény'	[dæns]
[ɪg'zɑːmpl]	<i>example</i> 'szereposztás'	[ɪg'zæmpl]
[kɑːnt]	<i>can't</i> 'nem tud'	[kænt]
[stɑːns]	<i>stance</i> 'póz'	[stæns]

A 6. táblázat pontosan ugyanazt mutatja, mint az 5. táblázat, azzal a különbséggel, hogy a magánhangzó után ezúttal nazális + zöngétlen mássalhangzó következik. A környezetbeli eltéréstől eltekintve azonban a magánhangzók viselkedése azonos a fentivel: az RP-ban konzekvensen /ɑː/, a GA-ban konzekvensen /æ/ magánhangzót találunk, így ezek a szavak is alkalmasak a két nyelvváltozat megkülönböztetésére.

3.2.2. Az /ɒ/-/ɑ/ magánhangzópár

A másik, különbségeket okozó magánhangzópár a hátul képzett alsó nyelvállású magánhangzóké: a kerekített /ɒ/ és a kerekítetlen /ɑ/ között.

7. táblázat. Az /ɒ/-/ɑ/ különbség nazális + zöngétlen mássalhangzó-kapcsolatok előtt.

RP - /ɑː/		GA - /æ/
[ˈbɒðə(r)]	<i>bother</i> 'háborgat'	[ˈbɑðɪ]
[ˈfɑːðə(r)]	<i>father</i> 'apa'	[ˈfɑðɪ]

A 7. táblázat szerint a *bother-father* szópár másképp viselkedik a két nyelvváltozatban: míg hangsúlyos magánhangzójuk az RP-ben ajakkerekítés szempontjából eltér – kerek [ɒ] vs. kerekítetlen [ɑ] –, addig a GA-ban e különbség neutralizálódik, azaz mindkét szót azonos, kerekítetlen [ɑ]-val ejtik.

8. táblázat. Az /ɒ/-/ɑ/ különbség nazális + zöngétlen mássalhangzó-kapcsolatok előtt.

RP - /ɑː/		GA - /æ/
[bɒnd]	<i>bond</i> 'kötvény'	[band]
[dɒg]	<i>dog</i> 'kutya'	[dag]
[hɒt]	<i>hot</i> 'forró'	[hat]
[ʃɒt]	<i>shot</i> 'lövés'	[ʃat]

A 8. táblázatból világosan látható, hogy tökéletes a megfeleltetés az RP /ɒ/ és a GA /ɑ/ magánhangzói között ebben a példatípusban. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy ez a szótípus is alkalmas a két nyelvváltozat megkülönböztetésére.

A fentiekből nyilvánvaló, hogy a Trudgill & Hannah (2013) által jelzett jelenségek külön-külön is jó indikátorai az RP-GA különbségeknek, együttesen

pedig gyakorlatilag biztosan jelzik azt. A biztonság kedvéért hozzáadott L-sötétéddel együtt gyakorlatilag jól megkülönböztethetővé teszik a két akcentust. Ezek alkalmazásával tehát kimutatható az RP-akcentus jelenléte bizonyos típusú hollywoodi filmkarakterek körében – ezt tárgyalja dolgozatunk következő része.

4. Sztereotipikus hollywoodi filmkarakterek RP-akcentussal

Ahogy azt Bleichenbacher (2008) kimutatta, egy film szereplőjének akcentusa befolyásolni képes a néző attitűdjét a szereplő iránt. Bleichenbacher szerint a filmkészítők által alkalmazott különféle stratégiák, melyek a filmben a nyelvi kontaktus és a kódváltás eseteit jelenítik meg, képesek a nyelvi sztereotípiák táplálására, és képesek kiváltani bizonyos filmbeli karaktereknek a néző általi stigmatizálását, ezáltal megerősítve a jó és a rossz dichotómiáját.

Nemcsak idegen nyelvi akcentusok, hanem akár anyanyelvi akcentusok – legyenek azok regionális változatok vagy szociolektusok – is képesek lehetnek a néző attitűdjét befolyásolni. Az alábbi karaktertípusokkal azt kívánjuk bizonyítani, hogy amellet, hogy az RP-akcentus nem-regionális volta áttevődik a valóságból a filmek világába is, épp az RP regionális jegyeitől való mentessége teszi lehetővé, hogy az amerikai mozinézők számára egyfajta jelzőbójaként működjön, és a többi szereplőhöz képest a konkrét fizikai vagy átvitt – társadalmi vagy a valóság és a képzelet közti elvont – távolságot jelezze.

Az alábbiakban bemutatjuk azokat a filmbeli karaktertípusokat, amelyeket Hollywood előszeretettel jelöl RP-akcentussal, és amelyek valamiféle távolságot jelenítenek meg akár az amerikai akcentusú szereplőkhöz, akár az amerikai akcentusú amerikai mozilátogatókhoz képest. Ezek között találjuk majd a gonosz zsenit, a tanárt/mestert, fantasyfilmek kitalált világainak szereplőit, valamint a régmúltban – pl. az ókori Görögországban vagy Rómában, de akár a II. világháborús Németországban – játszódó filmek szereplőit.

4.1. A gonosz zseni

A filmes szakmában valószínűleg az egyik legjobban ismert RP-akcentusú karaktertípus a gonosz zseni, amellyel számos online blog és rajongói fórum foglalkozik (Berglund, 2017; Szentgyörgyi, 2015, 2019). E sztereotípa gyökerei az amerikai telepeseikig nyúlnak vissza, alapját pedig az úriember bűnözőkről szóló legendák képezték. Ezek kombinálódtak azzal, ahogy az amerikai Vadnyugat az RP-akcentusra és az erre sokban hasonlító – a New England területén előforduló akcentusok jelentős része nem rotikus, és az /ɑː/-/æ/, illetve /ɒ/-/ɑ/ magánhangzó párok szempontjából is az RP-re hasonlítanak a GA helyett –, a legnevesebb amerikai oktatási intézményeknek otthont adó New England akcentusaira tekintett (h2g2: The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Earth Edition, 2011).

A Brit Birodalomhoz társított attitűdök és előítéletek egyaránt elősegítették az ezzel az akcentussal kapcsolatos attitűdök létrejöttét és megszilárdulását: a Brit

Birodalom az Óvilágot jelképezte, míg az Egyesült Államok az Újvilágot; előbbi a nemességet, az osztálytársadalmat, a nagyhírű kiváló iskolákat, míg az utóbbiban nem volt és nem alakult ki nemesség, és éppen elkezdődött csak az iskolák alapítása. A Brit Birodalom a nemrégiben létrejött Amerikai Egyesült Államok régi gazdájaként megtesítette azokat a korlátokat, amelyektől az új nemzet szabadulni akart.

A fenti okok miatt az amerikaiak számára viszonylag könnyen érthető, ám a fent bemutatott különbségek miatt egyúttal könnyen „más”-ként azonosítható RP-akcentus megtesítette mindezen negatív sztereotípiákat. Az Amerikai Egyesült Államok önállóvá válásával és megerősödésével csökkent a britek iránti ellenszenv, ám az RP-akcentushoz továbbra is kötődtek a fenti előítéletek. Már nem a személy, hanem a beszélt nyelvváltozat tűnt gonosznak, fennhéjazónak. Ezáltal az RP-akcentus ugyanazt a jelölő szerepet töltötte be, amelyet a korai filmekben a fekete ruházat vagy a fekete cowboykalapok – a negatív szereplőt jelölték meg a nézők számára a könnyebb azonosíthatóság végett (h2g2: The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Earth Edition, 2011).

A fentieket demonstrálandó alább példákat mutatunk be az eredeti Star Wars-trilógiából (Lucas, Star Wars, 1977; The Empire strikes back, 1980; The return of the Jedi, 1983). Ebben a főgonosz, az Ian McDiarmid által alakított Palpatine császár mindvégig RP-akcentussal beszél, ahogyan azt az alábbi példák jól mutatják. A pozitív hősök jelentős része – például Luke Skywalker (Mark Hamill) és Han Solo (Harrison Ford) karakterei –, egyfajta modern cowboyként GA-akcentust használnak⁸.

9. táblázat. Palpatine császár kiejtése (Lucas, 1983; Szentgyörgyi, 2015).

	szöveg	kiejtés	az idézet pontos helye
(a)	<i>I can feel your anger.</i> 'Érzem a haragod'	['aɪ kn 'fi:l jɔ:r 'æŋgə]	(Lucas 1983) 1:39:56
(b)	<i>your journey towards the dark side.</i> 'utadat a sötét oldal felé'.	[ænd jɔ: 'dʒɜ:ni tə 'wɔ:dz ðə 'dɑ:k 'saɪd]	(Lucas 1983) 1:40:06
(c)	<i>Your fleet is lost.</i> 'A flottátok elveszett.'	[jɔ: 'fli:t ɪz 'lɒst]	(Lucas 1983) 1:39:26
(d)	<i>...young Skywalker...</i> 'ifjú Skywalker'	['jʌŋ 'skaɪwɔ:kə]	(Lucas 1983) 1:50:48

A fenti példákból látható, hogy a 3. részben tárgyalt kiejtési különbségek alapján egyértelműen RP-t beszél a császár karaktere. Erre utal a négy idézetben előforduló R-törlés – az /r/ fonémát nem ejti a karakter az *anger*, *your*, *journey*, *towards*, *dark*, *Skywalker* szavakban, mivel az vagy mássalhangzó, vagy szünet előtt fordul elő. Szintén RP-akcentusra utal a világos [l] ejtése az (a) *feel your*

⁸ A nem amerikai akcentussal beszélő pozitív szereplők a később bemutatott sztereotípiákat tesztelik meg, és emiatt használják a karakterek az RP-angolt.

kifejezésben, hisz a GA-ban mindenhol sötét [ɫ]-t várnánk, itt viszont világos, nem velarizált [l] szerepel. A *fleet is* kifejezésben a szóvégi /t/ aspirált allofónja hangzik el, nem pedig a legyintőhang-változat, ami az RP-akcentust valószínűsíti. Szintén RP-akcentusra utal a (d) példában a *lost* szó kerekített [ɒ]-val való ejtése.

Más filmekben hasonló módon kimutatható a főgonosz Alan Rickman által alakított karakterének RP-akcentusa. Ilyen például a nottinghami sheriff Reynolds (1991) „Robin Hood, a tolvajok fejedelme” c. filmjében – aki a fent említett úrcowboyokhoz hasonlóan amerikai GA-t beszélő, Kevin Costner által megjelenített Robin Hood ellen harcol. Az X-Men filmekben (Singer, 2000) szereplő Magneto főgonosz karaktere szintén RP-t beszél⁹.

4.2. A bölcs/tanár/mentor

A fentiekben már említettük, hogy az RP-akcentus és a Brit Birodalom, pontosabban Anglia, a kiváló oktatási intézményeket – köztük a mai napig a legjobb intézmények között számon tartott Oxfordot és Cambridge-et (QS Top Universities, 2015/16) – is jelképezte az amerikaiak számára. E sztereotípa az RP-akcentussal párosítva kiválóan alkalmas a bölcs tanácsadó, a tanítómester karakterének jelzésére.

Ismét a Star Wars-trilógia harmadik részéhez, „A Jedi visszatér”-hez fordulunk példaként, amelyben a Luke Skywalker főszereplő mentoraként és mestereként megismert, Alec Guinness alakította Obi-Wan Kenobi használja az RP-akcentust.

10. táblázat. Obi-Wan Kenobi kiejtése (Lucas, 1983).

	szöveg	kiejtés	az idézet pontos helye
(a)	<i>Your father's light sabre</i> 'Apád fénykardja'	[jɔ: 'fɑ:ðɜz laɪtseɪbə]	(Lucas 1983) 0:33:39
(b)	<i>I have something here for you</i> 'Van itt valami a számodra'	[aɪ hæv 'sʌmθɪŋ hɪə fə 'ju:]	(Lucas 1983) 0:33:15
(c)	<i>before the dark times</i> 'még a sötét idők előtt'	[bɪ'fɔ: 'dɑ:k 'taɪmz]	(Lucas 1983) 0:34:04
(d)	<i>Vader was seduced by the dark side of the force</i> 'Vadert elcsábította az erő sötét oldala'	['veɪdə wɒz sɪ'dju:st baɪ ðə 'dɑ:k 'saɪd əv ðə 'fɔ:s]	(Lucas 1983) 0:34:34

A szereplő tehát nem-rotikus nyelvváltozatot beszél, hiszen törli az /r/-eket a *your, father, light sabre, for, before, dark, Vader, force* szavakban mássalhangzó vagy szünet előtt. A *light sabre* szóban világos, nem velarizált [l] hangzik el a sötét [ɫ] helyett, ami szintén az RP-ra utal. A *side of* kifejezésben a /d/ nem legyintőhangként jelenik meg, hanem marad zárhang. Végül a *was* szóban

⁹ Az RP-t beszélő főgonoszt felvonultató filmek (nem kimerítő) listáját az olvasó a h2g2: The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Earth Edition (2011) oldalán találja.

ajakkerekítéses [p]-t ejt a szereplő, ami szintén RP-ként azonosítja a beszélt nyelvváltozatot.

4.3. A fantasyfilmek karakterei

A fentiek mellett további érdekes fejlemény az RP – és általában a brit – akcentusok elsöprő fölénye a fantasyfilmek műfajában. Ezt a laikus közönség (Wheeler, 2012) is azzal magyarázza, hogy a fantasyirodalom és -filmek alavetően középkori környezetben játszódnak, amelyben az amerikai akcentus komikusan hatna, hisz az amerikai kontinensen a kora-középkorban még aligha beszélhettek angolul. Erre a célra sokkal alkalmasabb az RP-angol – illetve általában a brit nyelvváltozatok – az ország jóval hosszabb ismert történelme miatt. Így hát, ahogy bármilyen, a távoli múltba tehető történetben – ahogyan azt a következő részben is látni fogjuk –, úgy az ezekhez hasonló, kitalált korokban és helyeken játszódó fantasyfilmekben is autentikusabbnak hat az RP-akcentus.

Az előbb említett mellett további fontos tényező a J. R. R. Tolkien Gyűrűk Ura regényeinek, illetve ezek filmváltozatainak (Jackson, 2001) hatása. Mivel Tolkien nyelvtörténészként karaktereinek beszédét az angol modern és korábbi változataira alapozta, a filmek készítői is hasonló utat követtek. A filmek sikere után szinte minden fantasyfilmben a siker kötelező kellékének tekintették az RP-t és a többi brit akcentust – holott korábban az amerikai televíziócsatornákon nagy sikerrel futó fantasysorozatokban, például a *Hercules: The Legendary Journeys* (Williams, 1995-1999) és *Xena: The Warrior Princess* (Tapert és Schulian, 1995-2001) filmekben az amerikai színészek az anyanyelvi akcentusukat használták.

Valószínűleg a *Gyűrűk Ura* egyik főszereplőjének, Gandalfnak, a varázslónak az akcentusa mutatja a legjobban a fantasyszereplők által használt RP-jellegzetességeket, így az alábbi táblázatban ezekből mutatunk be néhányat.

11. táblázat. Gandalf kiejtése (Jackson, 2001).

	szöveg	kiejtés	az idézet pontos helye
(a)	<i>So am I dear boy.</i> 'Én is az vagyok, kedves fiam.'	['səʊ æm aɪ diə bɔɪ]	(Jackson 2001) 0:15:02
(b)	<i>What about very old friends?</i> 'Mi a helyzet a régi barátokkal?'	['wɒt ə 'baʊt 'veri 'əʊld 'frendz]	(Jackson 2001) 0:15:48
(c)	<i>He's very fond of you.</i> 'Nagyon nagyra tart téged.'	[hɪz 'veri 'fɒnd əv juː]	(Jackson 2001) 0:18:30
(d)	<i>the spirit of Sauron endured</i> 'Sauron szelleme fennmaradt'	[ðə 'spɪrɪt əv 'sɔːrən ɪn 'dʒʊəd]	(Jackson 2001) 0:38:56

Gandalf nyilvánvalóan RP angol akcentussal beszél, amely kikövetkeztethető a fentiekben tárgyalt kiejtési jegyekből: egyrészt az akcentus nem rotikus, az /r/ törlődik a *dear*, *endured* szavakban mássalhangzó és szünet előtt. A *What* szó végén a /t/ aspiráltan jelenik meg és nem legyintőhangként, ami szintén az RP-t valószínűsíti a GA helyett.

A fantasyműfajjal kapcsolatban érdemes még megjegyeznünk, hogy a Gyűrűk Ura nyelvi mintáit igen hűen követi a közelmúlt talán legismertebb fantasysorozata, a *Game of Thrones* – 'Trónok harca' (Van Patten et al., 2011-2019), amelyben az egymással harcban álló csoportok a brit angol különböző változatait – köztük például az RP-t – beszélik.

4.4. A királynői latin

Utolsóként az a filmművészeti hagyomány kerül sorra, amelyet már évtizedek óta alkalmaz az amerikai filmipar, és amely a *királynői latin* becenevet kapta filmes berkekben, a *királynői angol* (RP) mintájára. E hagyomány szerint az olyan amerikai filmekben, amelyek a középkorban vagy annál régebben játszódnak – amikor a mai Amerikai Egyesült Államok területén még nem beszélhettek angolul – a szereplők brit angolt, ezen belül pedig leginkább RP-akcentust használnak. Érdekes módon olyan kiterjesztése is van a fenti hagyománynak, hogy a nem annyira régmúlt történelmi filmjeinek nem angol anyanyelvű karakterei – például egy második világháború idején játszódó film német katona szereplői – is RP-, nem pedig német akcentussal szólalnak meg.

Az e hagyományt illusztráló filmnek a Julius Caesart (Burge, 1970) választottuk, amelyben John Gielgud játssza Julius Caesart, Charlton Heston pedig Marcus Antoniuszt.

12. táblázat. Caesar és Marcus Aurelius kiejtése (Burge, 1970).

	szöveg	kiejtés	az idézet pontos helye
(a)	<i>Nor heaven, nor earth</i> 'Sem az ég, sem a föld'	['nɔ: 'hevn 'nɔ:r 'ɜ:θ]	(Burge 1970) 0:36:17
(b)	<i>your swords made rich</i> 'gazdaggá tett a kardod'	[jɔ 'sɔ:dz 'meɪd 'rɪʃ]	(Burge 1970) 0:54:02
(c)	<i>I love you all</i> 'Szeretlek mindannyiőtokat'	[aɪ 'lʌv ju: 'ɔ:l]	(Burge 1970) 0:56:26
(d)	<i>I'm moreover suited</i> 'én mindenben megfelelek'	[aɪm 'mɔ:rəʊvə 'sju:tɪd]	(Burge 1970) 0:56:50

A fentiekben ismét kizárólag az RP-re jellemző kiejtési jegyeket találunk, ami igazolja a fenti állítást a történelmi filmek RP-akcentusait illetően. Egyrészt az /r/ törlődik a *nor*, *earth*, *your*, *swords*, *moreover* szavakban mássalhangzó vagy szünet előtt – ugyanakkor a morféma végi /r/ megjelenik a kiejtésben, ha magánhangzóval kezdődő morféma követi – a *nor earth*, *moreover* első /r/ fonémája ilyen –, ami szintén az RP-akcentus jellemzője. A *suited* szóban a /t/ fonéma enyhén aspirált allofónja fordul elő, nem pedig a legyintőhang-változat, ami tovább erősíti az RP-akcentus felismerhetőségét.

A fentiekben tehát két fontos felismerést sikerült igazolnunk, amelyeket fentebb hipotézisként megfogalmaztunk, és amelyeket itt megismétlünk:

(1) Az RP-akcentus nemcsak a való életben, de a filmvászon virtuális világában *is egyfajta nem-regionális változatként jelenik meg.*

A filmvászonon az RP csak annyiban regionális nyelvváltozat, hogy – jól felismerhetően – nem amerikai, ezzel könnyen felhívja a filmnézők figyelmét arra, hogy az adott filmbeli szereplő különbözik a többiektől. Az akcentus viszont nem rendelkezik olyan további nehezítő tulajdonságokkal, amelyek behatárolnák, hogy pontosan melyik régióban vagy városban beszélnek. Ilyen szempontból ideális az amerikai angoltól való eltérés jelzésére a nézők túlterhelése nélkül.

(2) Az RP-akcentus egyetlen univerzálisan jellemző funkciója a – fizikai vagy átvitt értelemben vett – távolság jelölése a főleg amerikai moziközönség számára.

A második hipotézis bizonyítására elővezetett filmbeli példákban az idézett szereplők mindannyian valamilyen szempontból távoliak az amerikai néző számára: társadalmi szempontból távoli a gonosz zseni – a Star Wars-filmek császára nem hétköznapi ember, egészen más osztályba tartozik, mint a film legtöbb szereplője –; a bölcs mentor, tanár figurája is távoli a hétköznapi moziba járók számára, elvégre olyan iskolák elvégzését sugallja az akcentusa, amelyek a legtöbbször számára elérhetetlenek; a fantasyfilmek egyértelműen a valóságtól távoli, képzelt világokban történt eseményeket mesélnek el, míg a történelmi filmek a távoli múltba kalauzolják el a filmek közönségét. A fentiek szerint tehát mindegyik esetben valamilyen konkrét vagy elvont távolságot jelöl az RP-akcentus az amerikai közönség által megszokott GA-akcentushoz képest.

5. Konklúzió

Jelen cikkünkben bemutattuk, hogy az RP-angol akcentus a mai napig igen jelentős szerepet játszik a hollywoodi filmekben, mivel a gonosz zseni, a bölcs mester, a fantasyfilmek és a régmúlt korokban játszódó történelmi filmek szereplői egyaránt RP-angolt beszélnek, és ezzel észrevétlenül felhívják a nézők figyelmét az ezt az akcentust használó szereplőkre. Ezt az elmúlt évtizedekben olyan sikerrel alkalmazták a filmkészítők, hogy már nem egy generáció felnőtt úgy, hogy hozzászokott az akcentusok ilyen alkalmazásához a filmekben, és mostanra olyannyira hozzászoktak, hogy el is várják, hogy bizonyos típusú szereplők RP-akcentussal beszéljenek.

A fentieket az RP-akcentussal beszélő szereplők szövegeinek elemzésével bizonyítottuk, amelyhez felhasználtuk az RP- és a GA-akcentusok legfontosabb fonológiai különbségeit – az /r/ törlés jelenlétét vagy hiányát, az /l/ fonéma allofónjait, a /t/ fonéma legyintőhang allofónját, a szótagértékű hangsúlyos /r/ megjelenését vagy hiányát, valamint az /ɑː/-/æ/, illetve az /ɒ/-/ɑ/ magánhangzó-megfeleltetéseket a két akcentus között.

A fenti módszerekkel mindkét hipotézis helytállónak bizonyult: egyrészt bemutattuk, hogy az RP a filmek virtuális világában sem regionális akcentus, mindössze annyit jelöl, hogy az illető karakter nem vagy nem szokványos amerikai; másrészt megmutattuk, hogy az RP-akcentussal beszélő szereplők valamiféle távolságot jelenítenek meg a mozinézőkhöz képest. Így az RP-akcentus szerepe e fizikai vagy absztrakt távolság jelzésére szolgál.

Irodalom

- Balogné Bérces, K. és Szentgyörgyi, Sz.** (2006) *The Pronunciation of English*. Budapest: ELTE – HEFOP Bölcsész Konzorcium.
- Van Patten, T., Kirk, B., Minahan, D. & Taylor, A.** (2011–2019) *Game of Thrones*. Filmsorozat. HBO.
- Berglund, H.** (2017) *A Speech Analysis of Character Types in Movies with British Accents*. B. A. Thesis. Halmstad: Halmstad University.
- Bermúdez-Otero, R.** (2004) Raising and Flapping in Canadian English: grammar and acquisition. Handout of paper presented at the CASTL Colloquium. University of Tromsø, 2 November 2004.
- Bleichenbacher, L.** (2008) *Multilingualism in the Movies: Hollywood Characters and their Language Choices*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag GmbH.
- Braver, A.** (2011) Incomplete Neutralization in American English Flapping. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 17/1.
- Burge, S.** (director) (1970) *Julius Caesar* [Film].
- Carr, P.** (1999) *English Phonetics and Phonology: An Introduction*. Oxford: Blackwell.
- de Jong, K. J.** (1998) Stress-related variation in the articulation of coda alveolar stops: Flapping revisited. *Journal of Phonetics* 26/3. pp. 283–310.
- de Jong, K. J.** (2011) Flapping in American English. In: van Oostendorp, M., Ewen, C. J., Hume E. & Rice, K. (eds.) *The Blackwell Companion to Phonology*. Oxford: John Wiley & Sons, Ltd. 2711–2729.
- Giegerich, H. J.** (1992) *English Phonology: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gimson, A. C.** (1980) *An Introduction to the Pronunciation of English*. 3rd ed. London: Edward Arnold.
- h2g2: The Hitchhiker's Guide to the Galaxy: Earth Edition.** (September 12, 2011). Accessed: May 31, 2015. http://h2g2.com/edited_entry/A891155
- Holmes, J.** (2013) *An Introduction to Sociolinguistics*. 4th ed. New York: Routledge.
- Jackson, P.** (rendező) (2001) *Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring* [Film].
- Kreidler, C. W.** (1989) *The Pronunciation of English: A Coursebook in Phonology*. Oxford: Blackwell.
- Lombardi, L.** (1994) *Laryngeal Features and Laryngeal Neutralization*. New York: Garland.
- Lombardi, L.** (1999) Positional Faithfulness and Voicing Assimilation in Optimality Theory. *Natural Language and Linguistic Theory* 17. pp. 276–302.
- Lucas, G.** (1977) *Star Wars* [Film].
- Lucas, G.** (1980) *The Empire strikes back* [Film].
- Lucas, G.** (1983) *The Return of the Jedi* [Film].
- Mather, P. A.** (2012) The Social Stratification of /r/ in New York City: Labov's Department Store Study Revisited. *Journal of English Linguistics* 40/4. 338–356.
- Nádasdy, Á.** (2006) *Background to English Pronunciation*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Reynolds, K.** (rendező) (1991) *Robin Hood: Prince of Thieves* [Film].
- Richeri, G.** (2016) Global film market, regional problems. *Global Media and China* 1/4. 312–330.
- Roach, P.** (2000) *English Phonetics and Phonology: A Practical Course*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Singer, B.** (2000) *X-Men* [Film].
- Szentgyörgyi, Sz.** (2019) „British English as an Icon?” In: Antal É., Czeglédi Cs. & Krakkó E. (szerk.) *Contemporary Perspectives on Language, Culture and Identity in Anglo-American Contexts*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 307–325.

- Szentgyörgyi, Sz.** (2015) „Evil Brits against the World – RP as an Evil Accent.” *TOPOS – Journal of Space and Humanities*. Veszprém: Pannon Egyetemi Kiadó.
- Szentgyörgyi, Sz., Petrova O., Ringen C. & Plapp R.** (2006) Voice and Aspiration: Evidence from Hungarian, German, Swedish and Turkish. *Linguistic Review* 23. 1–35.
- Tapert, R. G. & Schulian J.** (1999) *Xena Warrior Princess*. TV-sorozat. USA Network.
- Tolkien, J. R. R.** (1994) *The Lord of the Rings*. London: Harper and Collins.
- Trudgill, P.** (2001) *Sociolinguistic Variation and Change*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Trudgill, P. & Hannah J.** (2013) *International English: A Guide to the Varieties of Standard English 5th ed.* New York: Routledge.
- Wells, J. C.** (1982) *Accents of English*. Volume 1. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wheeler, B.** (2012) *Why are fantasy world accents British?* Washington: BBC News. 2012. március 30. <https://www.bbc.com/news/magazine-17554816>
- Williams, C.** (1995–1999) *Hercules: The Legendary Journeys*. Tv-sorozat. Universal Television.